

Hva er primær
progressiv afasi?

Hva er primær progressiv afasi?

Primær progressiv afasi (PPA) er en betegnelse på forskjellige demenssykdommer som starter med språkvansker. Språkvanskene vil være forskjellig avhengig av hvor i hjernen sykdommen rammer. Det er ulike årsaker til PPA. De to vanligste er Alzheimers sykdom og pannelappsdemens.

Tre varianter av PPA

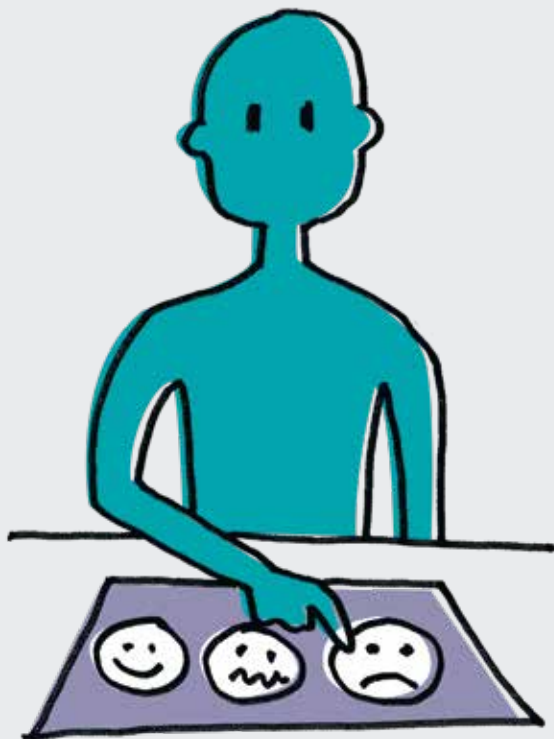
Det er vanlig å dele PPA inn i tre varianter. Det er ikke alltid et klart skille mellom de ulike variantene. Når man ikke passer inn i én enkelt variant, blir dette noen ganger beskrevet som blandet PPA.

Personer med **semantisk variant av PPA** (svPPA) har vansker med å forstå hva ord betyr. Dette fører til vansker med å finne de riktige ordene og å si riktig navn på objekter, handlinger eller personer. Ofte er det de ordene vi bruker sjelden, som man først får vansker med. Det er ikke uvanlig å bytte ut det sjeldne ordet med et ord man bruker ofte, hvis man ikke finner det ordet man vil. For eksempel at man kan si *fugl* i stedet for *pingvin*. Det er også vanlig å bruke generelle ord istedenfor å si den spesifikke gjenstanden eller handlingen man tenker på, f.eks. *ting* og *å holde på med* i stedetfor å si *kniv* og *skjære*. Ofte spør personen om hva vanlige ord betyr. Det kan også være vanskelig å lese og å skrive. Spesielt vil ord som ikke skrives som de uttales være vanskelig, f.eks. *geit* kan bli skrevet *jeijt*. Årsaken til svPPA er nesten alltid en spesiell form for pannelappsdemens.

Ikke-flytende variant av PPA (nfvPPA) kjennetegnes av langsom tale. Man antar at det er to hovedårsaker til at talen er langsom. Den ene er taleapraksi. Det vil si vansker med å uttale de riktige språklydene i et ord. Den andre hovedårsaken er vansker med grammatikk. Vanskene med grammatikk viser seg ofte ved at man bruker korte og nokså enkle setninger. Bøying av ord, og det å bruke pronomener (som *han*, *vi*, *seg*) og konjunksjoner (som *og*, *eller*, *men*),

kan også bli vanskelig. Noen personer med denne varianten utelater småord, slik som *er* og *vil*. Forståelsen av komplekse setninger kan også påvirkes. Den vanligste årsaken til nfvPPA er en form for pannelappsdemens, men den kan også forårsakes av andre, mer sjeldne hjernesykdommer.

Den tredje varianten er **logopenisk variant av PPA** (lvPPA). Denne varianten kjennetegnes av vansker med å finne ord. På grunn av ordleting er talen ofte langsom, men det er ingen tydelige vansker med grammatikk. Personer med denne varianten kan også bruke feil språklyd i ord, f.eks. *mok* for *bok*. Gjentakelse av setninger kan også være vanskelig. Den vanligste årsaken til lvPPA er Alzheimers sykdom.

Utredning

Det er legen som er ansvarlig for å diagnostisere. Ved mistanke om PPA bør man kontakte fastlegen sin. Ved behov vil fastlegen henvise videre til spesialisthelsetjenesten. Utredning av PPA består av ulike undersøkelser. Det er vanlig at pasient og pårørende har samtaler med legen og eventuelt med annet helsepersonell. Utredning av språk- og talefunksjon og andre kognitive funksjoner er også vanlig. I tillegg vil legen bestille blodprøver og bildeundersøkelser av hjernen.

Det kan være CT, MR eller spesialundersøkelser som PET-skanning. Noen ganger bestiller legen også en prøve av væsken som finnes i ryggspylen (spinalvæsken). Det kan også være at legen eller annet helsepersonell ønsker å gjøre andre undersøkelser i tillegg.

Behandling

Det finnes i dag ingen behandling som kan kurere PPA. Noen kan ha nytte av medisiner som bremser utviklingen.

Personer med PPA bør henvises til logoped. Behandling hos logoped består av flere former for tiltak. Hensikten er å gjøre det lettest mulig å kommunisere. I starten av sykdommen kan det være nyttig å trene på spesifikke ord og setninger. Etter hvert vil det være mer nyttig å fokusere på hvordan man kan tilrettelegge for god kommunikasjon. Dette innebærer blant annet at pårørende får opplæring i hvordan man kan hjelpe til når kommunikasjonen er vanskelig.

Rettigheter

- Personer med primær progressiv afasi har rett til logoped
- Logopeden kartlegger språkfunksjoner og kan starte tiltak som passer
- Kommunen har ansvar for å gi et logopedtilbud
- Rettigheter til opptrening av språkfunksjon er hjemlet i opplæringsloven kap. 4A
- Dersom kommunen ikke har logopedtilbud, kan man ta kontakt med lege/spesialist og få rekvisisjon til behandling hos logoped. Dette dekkes av Helfo.

Ønsker du å vite mer?

Fastlegen din er den første du bør henvende deg til ved mistanke om PPA. Han eller hun kan henvise deg videre til spesialist for utredning.

Hvis du ønsker mer informasjon om PPA kan du kontakte Afasiforbundet i Norge. De kan hjelpe deg med å komme i kontakt med fagpersoner.

Brosjyren er et samarbeid mellom:

Oslo universitetssykehus,
Hukommelsesklinikken, Geriatrisk avdeling

Statped, afasiteamet og

Afasiforbundet i Norge

Tlf. 22 42 86 44 • afasi@afasi.no • www.afasi.no

Støttet av:

